

روش تحقیق کیفی (دوره دکترا)

محمد سعید ذکایی

هدف: گونه های مختلف تحقیق کیفی کاربرد روز افزونی در علوم اجتماعی و حوزه های کاربردی آن یافته اند و در بسیاری موارد به جایگزین و یا مکملی برای روش های کمی غالب تبدیل شده اند. استقبال از روش های کیفی واکنشی به قدرت یافتن کنش گران انسانی و انباشت و چند لایه شدن میدان های فرهنگی در جامعه مدرن است. هدف از این درس آشنا ساختن دانشجویان دکترا با منطق، بنیان های نظری و کاربرد برخی از روش های رایج پژوهش کیفی و اعتبار یابی آنهاست. این درس دانشجویان را برای طراحی انواع متفاوت پژوهش کیفی، کاربرد مستقل این روش ها در تحقیقات خود و یا ارزیابی مطالعات انجام شده توسط دیگران آماده می سازد. تنوع روش های کیفی امکان شرح و معرفی مبسوط همه آنها را در قالب یک کلاس درس فراهم نمی سازد و از این رو ضمن تشریح برخی از نمونه های رایج و پر کاربرد پژوهش کیفی، در این کلاس بدنبال ایجاد حساسیت نسبت به ماهیت، جهت گیری، طراحی و سوالات رویکرد کیفی به پژوهش و علاقمند سازی دانشجویان به شناخت و کاربرد این روش ها هستیم.

برنامه جلسات درس:

جلسه اول: ویژگی ها، بنیان ها و سیر تحول پژوهش کیفی

آریایی نیا، مسعود (گرد آورنده) (۱۳۸۸) درآمدی بر علوم انسانی انتقادی، پژوهشکده مطالعات فرهنگی و اجتماعی
برایمن، آن (۱۳۸۹) کمیت و کیفیت در تحقیقات اجتماعی، ترجمه هاشم آقا بیگ، جامعه شناسان
تودور، آندرو (۱۳۹۲) نظریه و روش در مطالعات فرهنگی، ترجمه فاطمه براتلو، پژوهشگاه مطالعات فرهنگی و
علوم انسانی
ذکایی، محمد سعید (۱۴۰۰) تاریخ اجتماعی پژوهش کیفی در ایران، مجله مطالعات اجتماعی ایران
سید امامی، کاووس (۱۳۸۷) پژوهش در علوم سیاسی: رویکرهای اثبات گرا، تفسیری و انتقادی، پژوهشکده
مطالعات فرهنگی و اجتماعی (بخش دوم کتاب)
فلیک، او. (۱۳۸۷) درآمدی بر روش تحقیق کیفی. ترجمه هادی جلیلی. نشر نی
فی، برایان (۱۳۸۱) پارادایم شناسی علوم انسانی، ترجمه مرتضی مردیها
وبر، ماکس (۱۳۸۲) روش شناسی در علوم اجتماعی، ترجمه حسن چاوشیان

جلسه دوم: خاستگاه های های نظری تحقیق کیفی

فلیک، او. (۱۳۸۷) درآمدی بر روش تحقیق کیفی. ترجمه هادی جلیلی. نشر نی
لیندلف و تیلور (۱۳۸۹) روش های تحقیق کیفی در علوم ارتباطات. ترجمه ع. گیویان. همشهری

کرسول، جان (۱۳۹۱) پویش کیفی و طرح پژوهش: انتخاب از میان پنج رویکرد، ترجمه ح. دانایی فرد و ح. کاظمی، انتشارات صفار
برگر و لاکمن (۱۳۷۵) ساخت اجتماعی واقعیت، ترجمه فریبرز مجیدی، انتشارات علمی و فرهنگی
پر، ویوین (۱۳۹۴) برساخت گرایی اجتماعی، ترجمه اشکان صالحی. نشرنی
لوزیک، دانیلین (۱۳۸۸) نگرشی نو در تحلیل مسائل اجتماعی. ترجمه سعید معیدفر. امیرکبیر
شرت، ایون، فلسفه علوم اجتماعی قاره ای، ترجمه هادی جلیلی، نشر نی
بلیکی، نورمن (۱۳۹۲) استراتژی های پژوهش کیفی. ترجمه هاشمن آقاییگ، جامعه شناسان

جلسه سوم: مسئله مند سازی در پژوهش اجتماعی

ذکایی، محمد سعید (۱۳۹۹) هنر انجام پژوهش کیفی: از مسئله یابی تا نگارش، تهران: آگه
فاضلی، نعمت الله (۱۴۰۰) زندگی سراسر مسئله است

جلسه چهارم: طراحی انواع مصاحبه های فردی و گروهی

سالدانا، جانی (۱۳۹۵) راهنمای کد گذاری برای پژوهشگران کیفی، ت. عبدالله گیویان، تهران: آموزش انقلاب
اسلامی

گریچ، کارول (۱۳۹۳) تحلیل داده های کیفی، ترجمه علی دارابی

گال و دیگران (۱۳۸۲) روشهای تحقیق کمی و کیفی در علوم تربیتی و روانشناسی، انتشارات دانشگاه شهید
بهشتی و سمت

لیتو سلیتی، لیا (۱۳۹۲) کاربرد گروه های کانونی در پژوهش، ترجمه عادل ابراهیمی و فریبا، علم
هنینگ، مونیگ (۱۳۹۲) راهنمای بین المللی پژوهش گروه متمرکز، ترجمه فیضی و طاهران

جلسه پنجم: شیوه های تحلیل مضمونی

ذکایی، محمد سعید (۱۳۹۹) هنر انجام پژوهش کیفی: از مسئله یابی تا نگارش، تهران: آگه
عابدی جعفری، حسن و همکاران (۱۳۹۰) تحلیل مضمون و شبکه مضامین، اندیشه مدیریت راهبردی، سال
۵، شماره ۲.

جلسات ششم و هفتم: نظریه مبنایی (سنت های کلاسیک، برساخت گرا و پست مدرن)

اشتراس و کوربین (۱۳۸۷) مبانی تحقیق کیفی با تاکید بر نظریه مبنایی، ترجمه بیوک محمدی. پژوهشگاه
علوم انسانی و مطالعات فرهنگی

چارمز، کتی (۱۳۹۷) ساختن نظریه مبنایی، ترجمه، م. کاظمی و ح. ایرانی: جامعه شناسان

جلسه هشتم و نهم: پژوهش در سنت پدیدار شناسی (رویکردهای توصیفی و تفسیری)

ساکالوفسکی، رابرت (۱۳۹۸) درآمدی بر پدیدار شناسی، ترجمه محمد رضا قربانی، گام نو
اسمیت، دیوید وودراف (۱۳۹۵). پدیدارشناسی، ترجمه مسعود اولیا، تهران: انتشارات ققنوس.

بودلایی، حسن (۱۳۹۵). روش تحقیق پدیدارشناسی، تهران، انتشارات جامعه‌شناسان.
دارتیگ، آندره (۱۳۹۶). پدیدارشناسی چیست؟ ترجمه محمود نوالی، تهران: انتشارات سمت.
زهاوی، دن (۱۳۹۳). پدیدارشناسی هوسرل، ترجمه مهدی صاحب، ایمان واقفی، نشر روزبهان.
تاتانوبک، چریل (۱۴۰۰) مقدمه ای بر پدیدار شناسی با تمرکز بر روش شناسی، ترجمه الهام ابراهیمی و محسن علوی پور، مرکز نشر دانشگاهی

جلسه دهم و یازدهم: رویکردهای تحلیل روایت در علوم اجتماعی
بژه، دیوید (۱۳۸۸) شیوه های روایتی در پژوهش های علوم اجتماعی: روش های روایتی در تحقیقات اجتماعی، ترجمه حسن محدثی، تهران: دفتر مطالعات و توسعه رسانه ها
زارنیوفسکا، باربارا (۱۳۹۵) روایت در پژوهش های علوم اجتماعی، ترجمه نرگس قلی زاده و حسن بودلایی، جامعه شناسان
پراپ، ولادیمیر (۱۳۸۶) ریخت شناسی قصه های پریان. ترجمه فریدون بدره ای. نشر توس
مارتین، والاس (۱۳۸۷) نظریه های روایت. ترجمه محمد شهبان. نشر هرمس
آسا برگر، آرتور (۱۳۸۰) روایت در فرهنگ عامیانه، رسانه و زندگی روزمره. ترجمه محمد رضا لیراوی. نشر سروش
وبستر، راجر (۱۳۸۰) درآمدی بر پژوهش نظریه ادبی. ترجمه مجتبی ویسی. سپیده سحر

جلسه دوازدهم: پژوهش در سنت اتوبیوگرافی
اسمیت و واتسون (۱۴۰۱) ادبیات من: راهی به فهم خود زندگی نگاری و روایت های شخصی، ترجمه رویا پورآذر، نشر اطراف
ذکایی، محمد سعید (۱۳۸۷) روایت، روایت گری و تحلیل های شرح حال نگارانه. پژوهش نامه علوم اجتماعی. شماره ۱
ذکایی، محمد سعید و منافی، کیوان (۱۳۹۳) جنسیت و اتوبیوگرافی: مجله جامعه شناسی ایران، دوره ۱۵، شماره ۱

جلسات سیزدهم و چهاردهم: رویکردهای اتنوگرافیک (کلاسیک، انتقادی و پست مدرن) در پژوهش اجتماعی
اسپرادلی و مک کوردی (۱۳۸۶) پژوهش فرهنگی مردم نگاری در جوامع پیچیده. ترجمه بیوک محمدی. پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پلتو، پرتی (۱۳۷۵) روش تحقیق در انسان شناسی، ترجمه محسن ثلاثی، انتشارات علمی
تیلور. لیندلف (۱۳۹۰) روش های تحقیق کیفی در علوم ارتباطات، ترجمه عبدالله گیویان، همشهری
فکوهی، ناصر (۱۳۸۷) درآمدی بر انسان شناسی تصویری و فیلم اتنوگرافیک. نشر نی
فاضلی، نعمت الله (۱۳۸۹) مردم نگاری سفر. انتشارات شهر آراسته

جلسات پانزدهم و شانزدهم: کار عملی در کلاس: ارزیابی پروژه های در حال تکمیل دانشجویان